

PURA. alb. sv.

Gesprek opgenomen 16 november 1990. Ik had haar even in haar slagerij gesproken, te kort en te oppervlakkig om te weten of ze met me wilde praten. Ze was duidelijk over mij geïnformeerd door Carmen, met wie ze de school voor volwassenen bezoekt. Ze stak ook meteen van wal, de tv. knalhard aan, zonder dat ik tijd had de cassetterecorder tevoorschijn te halen. Ik heb haar niet gevraagd om opnieuw te beginnen.

P: M'n oom was erg slim, hij werkte mee aan de verdeling van de grond van Mombrun. Fleeta wilde alles voor zich hebben, maar hij was voor de arbeiders.

H: Je oom was Justo Val?

P: Ha, heb je over hem horen praten?

(Ze wil weten van wie ik dit hoorde.)

Hij was sekretaris. Toen Fleeta hier eens kwam praten wilde hij de grond voor hem, dat was in het centro obrero, en de arbeiders wilden hem te lijf, maar m'n oom wist hem van het balkon terug te trekken.

Justo was de vriend van Esperanza, of Gloria en ze kregen een zoon en haar moeder wilde haar niet in huis, dus m'n moeder nam ze op. De zoon heet Nardo en ze dochter Virga(?). Ze wonen in Frankrijk. De kleinzoon is getrouwd met een chinese, voor de kerk, dat geloof ik.

We waren met vijf kinderen, vier jongens en ik. En m'n broer heeft de huerta van m'n moeder, dat is zoveel hectare. En een sobrino, die hebben ook in Frankrijk gewoond, ze hebben heel hard gewerkt.

En toen wij terugkwamen lag het huis hier in puin en moesten we het weer opbouwen.

H: Het huis is erg groot voor een arbeidersfamilie.

P: Nee, m'n vader komt uit de familie van de conde de rosa.

Antonio Val was een erfgenaam, en de conde de Rosa was maarschalk of generaal in de onafhankelijkheidsoorlog, en hij ging dood in Valencia. En m'n grootvader was de enige erfgenaam. Maar met een proces in Zaragoza kreeg hij het.

In calle de Sarten hadden we onze huerto, voorbij het huis van Carmen aan de linkerkant. Daar wonen nu twee broers van me en een kleinzoon. En het huis van Laura, bij het kerkhof, zij woont nu boven, dat was ook van ons, en ook waar de sevillano woont. Dat zijn allemaal solares van het huis Val. M'n moeder had twee broers, Justo en José. M'n moeder was de oudste en omdat de broertjes klein waren zorgde zij voor ze.

H: Hoe kwam het dat je ooms van die vooruitstrevende ideeën hadden?

P: M'n oom had tien jaar in de gevangenis gezeten, hij wilde niet in dienst toen, in die oorlog (met marokko) en daar had hij veel gestudeerd. En al die onrechtvaardigheden die hij zag. Met de burgemeesters hebben ze hier in huis daar vaak over gepraat. En om z'n ideeën hebben ze hem zelfs de doodstraf gegeven. Hij vluchtte uit het leger, en anderen die hetzelfde deden, daar gebeurde niets mee.

Hij heette Justo Val Franco, en ze zeiden: Justo omdat hij juist is, Val omdat hij vale, waardevol is, en Franco omdat hij frank is, open.

Maar hij heeft pech gehad. Anderen zijn naar Frankrijk gevlucht.

We hebben een perceel gehad, maar dat hebben ze afgenomen. De beide ooms hadden een perceel, een daarvan tegenover het huis van de Sorollas. Het bezit van de familie hebben we onder ons, de vijf kinderen verdeeld, de anderen de grond en ik het huis. In huis hadden we alleen een perceel van m'n vader, want m'n broers waren nog jong.

Ze hebben het afgenomen na de oorlog en toen we terugkwamen zei m'n vader: ik wil alleen dat van mij en niets anders. Dat was dom. Nu zou het vijf miljoen waard zijn.

M'n vader kon al die grond in z'n eentje ook niet bewerken, want m'n broers zaten in de oorlog in militaire dienst. De drie broers tegelijkertijd. En een had in Frankrijk gezeten en die kwam terug en ze pakten hem op als provo? en hij zat drie jaar in Cadiz, in een concentratie kamp.

Hij had in dienst moeten gaan, maar hij zat toen in Frankrijk, in 1940.

En daar kwamen ze om van de honger, ze aten er gras. En m'n moeder maakte iedere dag een pakket voor hem klaar, dat kostte 7 pesetas, en wij hadden niet te eten, maar iedere dag een pakket voor m'n broer. En er zat er een bij hem, die is nu dood, een broer van Ramona castell, van de pub, die zat bij hem, en die is doodgegaan, omdat hij niet kon lezen. Hij wist niet dat er voor hem pakketten waren gekomen. M'n jongste broer Jesus is teruggekomen, maar hij heeft veel doorgemaakt.

En m'n andere broer zat in Zaragoza en die werd naar Algeciras gestuurd, naar Tanger, voor de militaire dienst, en de andere werd ook opgeroepen, voor drie jaar, en zo waren ze alledrie weg. En m'n vader alleen, met José Luis de Valencia, die was toen 14 jaar, aan het werk.

We zijn teruggekomen omdat we hier het huis hadden.

M'n oudste broer lo pilló in Valencia, Luis in Frankrijk, ze hebben het daar goed, en m'n oom Justo die ging naar Mexico. En een andere tante en oom ook. Allemaal artsen.

Maar m'n ouders zijn hier gebleven en werkten op het land, olijven, mais, en konijnen. We hadden heel veel konijnen en daarvan kon m'n moeder de pakketten maken. Ze verkocht ze. Honger, honger hebben we niet echt gehad. We hadden mais, en dat maalden we, en we gingen naar Binaced en op de ezel ladden we de mais. M'n moeder had daar familie. We maakten olie, en zeep van de resten van de olijven. Maar alles was op rantsoen.

Dat was na de oorlog.

(Vraagt naar m'n mening over de golfoorlog en geeft haar mening.)

Ik weet nog wel wie kwaad in het dorp gedaan hebben. M'n zoon weet wel iets, maar dit, nee. Er is hier veel gebeurd. Eerst de ene.. toen de anderen.

Weet je dat er twee danszalen waren. In het paleis die linksen en in Junqueras de rechtsen. Twee dokters, don José van de linksen, de zwager van Simona, die was links en die ging naar Mexico. Hij woonde in het huis waar later de guardia civil was. Ik ben 64 jaar. Ik kan me niet zoveel meer herinneren. Er waren ook twee meesters. Ik geloof dat ze die erg veel kwaad hebben gedaan. Ze hebben ze vermoord, dat heb ik gehoord. Doña Segunda is later gestorven. We hadden expositie van ons handwerk, en we hebben een tapijt voor de dokter gemaakt.

Het is goed dat ze het paleis verkocht hebben, het is nu van het dorp. Al die dingen die gebeurd zijn, die moet je perdonar, vergeven, om verder te leven. Ik herinner me nog wel de bailes en de verkoop van de grond van de duque de Solferino. Want m'n oom

woonde hier in huis, hij had geen huis en m'n moeder nam hem op. Hem en z'n vrouw, die kregen toen een kindje en haar familie wilde haar niet meer in huis hebben. Ze zijn later naar Barcelona gegaan.

M'n moeder had niet dezelfde ideeën als m'n oom, ze was normaal. Ze had niet zoveel gestudeerd als hij, ze kon niet lezen en schrijven en m'n vader ook niet. M'n oom zei wel eens: 'ah, jij bent een ignorante, een onnozele', maar met 5 kinderen moest hij wel werken.

M'n oom was ook afgevaardigde van de kollektiven, maar hij bleef heel eenvoudig. Hij at nooit meer dan de anderen. M'n grootvader van moeders kant was chirurg. Hij was vrijgezel en trouwde met iemand uit het huis van Porquet. Zij trouwde met een arts, en se hice el patrimonio de, het huis van Matías is het huis van m'n grootmoeder. M'n grootmoeder trouwde met Justo Franco Porquet, en daarom heet m'n moeder Franco. En ze kocht al die huizen, weet je waar Ascensión woont.

En het land hebben ze met een proces teruggekregen, onduidelijk(?). Maar er zijn nog mensen die zeggen dat dat onrechtmatig was, maar het ging met een proces.

Maar dit huis bezat niets en daarom kregen we ook een perceel, en m'n oom ook, maar allemaal gelijk. Alle volwassenen een stuk, en hier in huis alleen m'n vader. En toen met de oorlog, wisselden ze ze om. Ik geloof dat ze nu afbetaald zijn. Maar m'n vader wilde geen ander.

We hebben 1 jaar in Frankrijk gewoond. M'n vader vond het onjuist om van een ander terrein in bezit te nemen en had verwacht dat hij het zijne terug zou krijgen. Er zijn er vier in Albalate die niets kregen, Baron, en onduidelijk (?).

Dat waren mensen van links die ze beschuldigten van de matanza de eerste dagen van de oorlog. De meeste daarvan zijn in Frankrijk, we weten dat allemaal. En toen die anderen. Wij niet, m'n oudste broer. Ze konden ons nergens van beschuldigen.

H: Linkse mensen uit het dorp hebben rechtse mensen vermoord?

P: Si. nee ik heb het niet gezien, maar ik heb het gehoord, van m'n moeder, en iedereen weet het.

Einde kant 1.

Over de eerste dag van de oorlog:

M'n vader en m'n broers werkten op het land, en toen zei een buurbrouw tegen me dat de rechtsen bijeengekomen waren. Er gingen wel veertig mensen dat huis in. Uit het huis van Rosalia, van Catapa, uit het huis waar nu de pub is, van Pascual, en Colomo. Pascual is kort geleden overleden. La Rosa de Muñoz, het huis daar tegenover, de eigenaar is de broer van m'n vader.

Zij die in het dorp waren achtergebleven, dat waren er weinig want ze waren in Monzón konden zich beter verstoppen, want als ze niet gezien worden, wordt ze ook niets gedaan. Moeder hielp ze en waarschuwde.

Slechte mensen kom je overal tegen, aan beide zijden.

Over '33: Ze gingen ze het avondeten brengen, haha. M'n broer kwam die nacht niet thuis slapen, maar in het huis Gota, carmen de Gota, waar Julia woont, want hij wist niet wat er in het centro gebeurde. Ze brachten ze dus de cena. Maar oom Justo was het daar helemaal niet mee eens. Hij had wel ideeën, maar dit soort dingen bevielen hem niet. Het waren vooral jongere mensen, gekken, mala.

Wij zijn nooit zo geweest. Ze hebben ons huis wel gebombardeerd en leeggehaald, maar aan de personen, aan m'n familie, zijn ze niet gekomen, die hebben ze niet aangeraakt. Er zijn huizen waar dit wel gebeurd is, zowel door de ene kant als door de andere.

Er is verderop een veld waar de resten van allemaal nog liggen. Een vrouw uit Belver vroeg aan Antonio de granero, want zijn vader en moeder liggen daar: 'waarom graven jullie de resten niet op, de lichamen van je ouders?' Hij zei dat degenen die ze daar neergegoid hebben, dat die ze er ook maar moesten weghalen.

Ik vertel hetgeen Maximo mij die middag zei: Een man, wiens moeder op hetzelfde veld ligt, wilde z'n moeder op het kerkhof laten begraven. De moisen vroeg waar z'n moeder dan nu lag. Toen hij dit vertelde werd hem geantwoord: 'Waar ze ligt, daar ligt ze goed'.

(Pura weet wie deze man is, kent het verhaal niet. Ze weet ook niet wat ze gedaan zou hebben als er familie van haar zou liggen.)

Stapt over naar de 2e wereldoorlog en de Duitsers. Mijn onzin over de wereldpolitiek, haar visie. Italië, het Midden Oosten, Nederland en Frankrijk.

Over de landbouw in Spanje: ze ziet geen perspectieven.

P: We hadden een kudde van 400 schapen. M'n zoon ging met ze naar de monte. En 30 koeien.

Over een skivakantie in de Pirineos.

Leren fietsen in Cataluña en in Frankrijk deed ze alles op de fiets.

De dochter werkt boven en werkt in de textielfabriek en komt dan vaak langs.

Carmen is van de leeftijd van haar broer José.

Over pillen tegen de hoge bloeddruk, slaappilen en over spataderen.

De zoon leert het slagersvak van haar, want ze hebben te weinig grond om van te kunnen leven.

Hij helpt wel op het land, zaaien, alfalfa, de oogst.

7 hectaren hebben ze, 3 op de planas met een casita, elders nog drie en de huerto. Verspreid liggend.

Ze is 35 jaar slager. Ze trouwde toen ze 27 jaar was en toen ze 2 maanden zwanger was begon ze met de slagerij.

Over haar pensioen. Van de dokter moet ze eigenlijk ophouden met werken, vooral door haar arm.

De zoon is bijna volleerd slager nu. Begon ermee toen ze de kudde verkocht hadden.

Zij en haar zoon bewerken het stukje huerto, dat is voldoende om thuis te leven. De dochter heeft vruchtbomen: appels, peren, melocotones. De zoon helpt dan met de pluk. De dochter heet Alicia, de zoon Angel.

Ze heeft leren naaien onder meer door een schriftelijke cursus. Dok de dochter kan naaien.

De zoon begon toen hij nog een kind was met z'n vader als schaapherder. Ze hebben nog wat schapen en varkens.

67.000 pesetas moeten ze per jaar aan belasting voor de slagerij

betalen. 35.000 pesetas betalen ze per maand aan verzekeringen.
Ik vergelijk met Nederland. Onzin.
Over de slechte oogst van dit jaar.
Over leña en andere verwarmingsmogelijkheden, het weer in
Nederland, de koeien.